

BÀI 1

PHONG CÁCH HỒ CHÍ MINH

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

Bài tập

1. Câu 1, trang 8, SGK.
2. Nêu những biểu hiện của sự kết hợp hài hoà giữa truyền thống văn hoá dân tộc và tinh hoa văn hoá nhân loại, giữa giản dị và thanh cao trong phong cách Hồ Chí Minh.
3. Phong cách Hồ Chí Minh có điểm gì giống và khác so với phong cách của một vị hiền triết như Nguyễn Trãi mà em đã được học ?
4. Để làm nổi bật vẻ đẹp phong cách Hồ Chí Minh, tác giả đã sử dụng những biện pháp nghệ thuật nào ?
5. Qua bài *Phong cách Hồ Chí Minh*, em học tập được những gì ở Bác Hồ ?

Gợi ý làm bài

1. Trả lời câu hỏi theo hai ý :
 - Vốn tri thức văn hoá nhân loại của Chủ tịch Hồ Chí Minh hết sức sâu rộng :
 - + Người hiểu biết văn hoá nhiều nước, nhiều vùng trên thế giới, ở khắp các châu lục, từ châu Á đến châu Âu, từ châu Phi đến châu Mĩ.
 - + Người học hỏi, tìm hiểu văn hoá, nghệ thuật của các nước mình đã từng sống hoặc đã đi qua "đến một mức khá uyên thâm".
 - + Người am hiểu nhiều về các dân tộc và nhân dân thế giới, văn hoá thế giới một cách sâu sắc.
 - Để có được vốn tri thức văn hoá sâu rộng ấy, Bác Hồ đã :
 - + Nắm vững phương tiện giao tiếp là ngôn ngữ (nói và viết thành thạo nhiều thứ tiếng ngoại quốc như Pháp, Anh, Hoa, Nga,...).
 - + Còn có vốn tri thức sâu rộng từ thực tiễn bên cạnh những tri thức có từ sách vở. Người học hỏi qua công việc, qua cuộc sống lao động : làm nhiều nghề khác nhau.

2. – Phong cách Hồ Chí Minh là sự kết hợp hài hoà giữa truyền thống văn hoá dân tộc và tinh hoa văn hoá nhân loại.

Trong cuộc đời hoạt động cách mạng đầy gian nan vất vả, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đi nhiều nơi, tiếp xúc với nhiều nền văn hoá trên thế giới. Người hiểu biết sâu rộng nền văn hoá các nước châu Á, châu Âu, châu Phi, châu Mĩ. Người học hỏi, tìm hiểu sâu các nền văn hoá, nghệ thuật những nơi mình đã đi qua. Điều quan trọng là Người đã tiếp thu có chọn lọc tinh hoa văn hoá nước ngoài : tiếp thu cái đẹp, cái hay, đồng thời phê phán những hạn chế, tiêu cực.

Hồ Chí Minh tiếp thu những ảnh hưởng quốc tế trên cơ sở nền tảng văn hoá dân tộc, "những ảnh hưởng quốc tế đó đã nhào nặn với cái gốc văn hoá dân tộc không gì lay chuyển được ở Người". Sự kết hợp hài hoà giữa truyền thống văn hoá dân tộc và tinh hoa văn hoá nhân loại đã làm nên "một nhân cách rất Việt Nam, một lối sống rất bình dị, rất Việt Nam, rất phương Đông, nhưng cũng đồng thời rất mới, rất hiện đại".

– Phong cách Hồ Chí Minh còn là sự kết hợp giữa giản dị và thanh cao.

+ Ở cương vị lãnh đạo cao nhất của Đảng và Nhà nước nhưng nơi ở và làm việc của Người là chiếc nhà sàn nhỏ bằng gỗ bên cạnh chiếc ao như cảnh làng quê quen thuộc. Chiếc nhà sàn cũng chỉ vắn vện có vài phòng tiếp khách, là nơi họp của Bộ Chính trị,... Trang phục của Bác cũng hết sức giản dị : bộ quần áo bà ba nâu, chiếc áo trấn thủ, đôi dép lốp thô sơ, tư trang ít ỏi, chiếc va li con với vài bộ áo quần. Việc ăn uống của Người cũng rất đạm bạc : cá kho, rau luộc, dưa ghém, cà muối, cháo hoa. Nhà thơ Việt Phương từng ghi lại vẻ đẹp giản dị, đạm bạc trong cách sống của Hồ Chí Minh : "Bác thường để lại đĩa thịt gà mà ăn trọn quả cà xứ Nghệ – Không thích nói to và đi rất khẽ cả trong vườn".

+ Cuộc sống vật chất đơn giản tới mức tối thiểu, để con người được sống nhiều hơn với cuộc sống tinh thần phong phú, sâu sắc. Con người không còn lệ thuộc vào các điều kiện vật chất, các nhu cầu vật chất để có thể toàn tâm với những mục đích cao cả, những khát vọng tốt đẹp. Sự giản dị còn là để con người được sống một cách tự nhiên, gần gũi với thiên nhiên, được tận hưởng cái đẹp giàu có vô tận trong tự nhiên, nên cũng là cuộc sống rất thanh cao.

– Cách sống giản dị, đạm bạc của Hồ Chí Minh lại vô cùng thanh cao. Đây không phải là cách sống khắc khổ của những người tự vui trong cảnh nghèo khó. Đây cũng "hoàn toàn không phải là một cách tự thân thánh hoá, tự làm cho khác

đời, hơn đời mà đây là lối sống thanh cao, một cách di dưỡng tinh thần, một quan niệm thẩm mỹ về cuộc sống". Tóm lại, đó là một lối sống văn hoá : cái đẹp là sự giản dị, tự nhiên. Nhà thơ Tố Hữu đã khái quát vẻ đẹp giản dị mà vĩ đại của Hồ Chí Minh : "Mong manh áo vải hồn muôn trượng – Hơn tượng đồng phơi những lối mòn".

3. Khi viết về Bác, tác giả bài *Phong cách Hồ Chí Minh* bất giác "nghĩ đến các vị hiền triết ngày xưa như Nguyễn Trãi ở Côn Sơn hay Nguyễn Bỉnh Khiêm sống ở quê nhà với những thú quê thuần đức". Đúng là Nguyễn Trãi và Hồ Chí Minh đều mang nét đẹp trong phong cách giản dị mà thanh cao. Nguyễn Trãi đạm bạc mà thanh cao trong cuộc sống : "Bữa ăn dầu có dưa muối – Áo mặc nài chi gấm là". Đó là cuộc sống đạm bạc mà không khắc khổ. Đạm đi với thanh. Đó là sự thanh cao trong cuộc sống trở về với tự nhiên, hoà hợp với tự nhiên để di dưỡng tinh thần, có khả năng đem lại hạnh phúc cho tâm hồn và thể xác : "Côn Sơn suối chảy rì rầm – Ta nghe như tiếng đàn cầm bên tai – [...] Trong ghềnh thông mọc như nêm – Tìm nơi bóng mát ta lên ta nằm – Trong rừng có bóng trúc râm – Trong màu xanh ngát ta ngâm thơ nhàn".

Hồ Chí Minh cũng mang cốt cách nhà hiền triết phương Đông nhưng ở Người vẫn có nét mới, nét hiện đại. Nguyễn Trãi là con người của thời trung đại nên những gì ông tiếp thu là tinh hoa văn hoá dân tộc và tinh hoa văn hoá Nho giáo, tinh hoa văn hoá phương Đông. Còn ở Hồ Chí Minh là sự kết tinh những tinh hoa văn hoá truyền thống và hiện đại, sự kết tinh tinh hoa văn hoá nhân loại, từ phương Đông tới phương Tây, từ châu Á, châu Âu đến châu Phi, châu Mĩ. Về điều này, do giới hạn của mối giao lưu văn hoá thời trung đại mà bậc đại hiền triết xưa như Nguyễn Trãi không có được.

4. Có thể nêu một số biện pháp nghệ thuật được sử dụng trong văn bản :

– *Kết hợp giữa tự sự và nghị luận* : đan xen lời kể và lời bình luận của người viết : "Người đã từng sống dài ngày ở Pháp, ở Anh. Người nói và viết thạo nhiều thứ tiếng ngoại quốc : Pháp, Anh, Hoa, Nga,... và Người đã làm nhiều nghề" (lời kể). "Có thể nói ít có vị lãnh tụ nào lại am hiểu nhiều về các dân tộc và nhân dân thế giới, văn hoá thế giới sâu sắc như Chủ tịch Hồ Chí Minh" (lời bình luận). "Và Người sống ở đó, một mình, với một tư trang ít ỏi, một chiếc va li con với vài bộ áo quần, vài vật kỉ niệm của cuộc đời dài" (lời kể). "Tôi dám chắc không có một vị lãnh tụ, một vị tổng thống hay một vị vua hiền nào ngày trước lại sống đến mức giản dị và tiết chế như vậy" (lời bình luận).

– *Chọn lọc những chi tiết tiêu biểu :*

+ Khi nói về vốn hiểu biết văn hoá sâu rộng của Bác : các chi tiết tiêu biểu từ những năm tháng hoạt động cách mạng ở nước ngoài của Bác như đi nhiều nơi, đến nhiều nước, biết nhiều ngoại ngữ,...

+ Khi nói về lối sống giản dị của Bác : các chi tiết tiêu biểu nói về việc ở, việc ăn, việc mặc của Người : "chiếc nhà sàn nhỏ bằng gỗ bên cạnh chiếc ao làm "cung điện" của mình", "trang phục hết sức giản dị, với bộ quần áo bà ba nâu, chiếc áo trấn thủ, đôi dép lốp thô sơ", "những món ăn dân tộc không chút cầu kì, như cá kho, rau luộc, dưa ghém, cà muối, cháo hoa".

– *Dùng từ Hán Việt, dẫn chứng thơ cổ* gợi sự gần gũi giữa Bác Hồ với các bậc hiền triết của dân tộc :

+ Những từ ngữ Hán Việt : *trần chuyên, uyên thâm, siêu phàm, tiết chế, hiền triết, thú quê thuần đức, danh nho, di dưỡng tinh thần...*

+ Dẫn thơ Nguyễn Bỉnh Khiêm : "Thu ăn măng trúc, đông ăn giá – Xuân tắm hồ sen, hạ tắm ao".

– *Kết hợp giữa đối lập và thống nhất, hài hoà* : giản dị mà thanh cao, vĩ nhân mà đời thường, truyền thống mà hiện đại, dân tộc mà nhân loại.

5. Qua bài *Phong cách Hồ Chí Minh*, HS phát biểu một cách chân thành những suy nghĩ của mình về việc học tập Bác và làm theo Bác. Có thể tập trung vào một số nội dung :

a) *Tinh thần ham học hỏi để có vốn tri thức sâu rộng :*

– Nắm vững phương tiện giao tiếp là ngôn ngữ.

– Qua công việc, qua lao động mà học hỏi.

– Học hỏi, tìm hiểu đến mức sâu sắc.

b) *Tinh thần tiếp thu có chọn lọc :*

– Không bị ảnh hưởng một cách thụ động.

– Tiếp thu cái đẹp, cái hay đồng thời với việc phê phán những hạn chế, tiêu cực.

– Tiếp thu tinh hoa văn hoá nhân loại đi liền với giữ gìn bản sắc văn hoá dân tộc.

c) *Phong cách sống khiêm tốn, giản dị :*

– Trong đời sống sinh hoạt cá nhân.

– Trong giao tiếp với mọi người.